KOMMISSIONEN MOD FRANKRIG

DOMSTOLENS DOM (Store Afdeling)

14. marts 2006 *

I sag C-177/04,

angående et traktatbrudssøgsmål i henhold til artikel 228 EF, anlagt den 14. april 2004,

Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved G. Valero Jordana og B. Stromsky, som befuldmægtigede, og med valgt adresse i Luxembourg,

sagsøger,

mod

Den Franske Republik ved G. de Bergues og R. Loosli, som befuldmægtigede,

sagsøgt,

* Processprog: fransk.

har

DOMSTOLEN (Store Afdeling)

sammensat af præsidenten, V. Skouris, afdelingsformændene P. Jann, C.W.A. Timmermans, A. Rosas og K. Schiemann (refererende dommer) samt dommerne R. Schintgen, N. Colneric, S. von Bahr, J. Klučka, U. Lõhmus og E. Levits,

generaladvokat: L.A. Geelhoed
justitssekretær: ekspeditionssekretær M. Ferreira,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 11. oktober 2005.

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 24. november 2005,

afsagt følgende

Dom

1 I sin stævning har Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber nedlagt følgende påstande:

— Det fastslås, at Den Franske Republik har tilsidesat sine forpligtelser i henhold til artikel 228, stk. 1, EF, idet den ikke har vedtaget de foranstaltninger, der er

nødvendige til opfyldelse af dommen af 25. april 2002, Kommissionen mod Frankrig (sag C-52/00, Sml. I, s. 3827), der vedrørte ukorrekt gennemførelse af Rådets direktiv 85/374/EØF af 25. juli 1985 om tilnærmelse af medlemsstaternes administrativt eller ved lov fastsatte bestemmelser om produktansvar (EFT L 210, s. 29).

— Den Franske Republik tilpligtes at betale Kommissionen, på kontoen »Det Europæiske Fællesskabs egne indtægter«, en tvangsbøde på 137 150 EUR pr. dags forsinkelse med hensyn til opfyldelse af dommen i sagen Kommissionen mod Frankrig, fra den dag, hvor der afsiges dom i den foreliggende sag, og indtil den dag, hvor dommen i sagen Kommissionen mod Frankrig er blevet opfyldt.

— Den Franske Republik tilpligtes at betale sagens omkostninger.

Fællesskabsbestemmelser

2 Direktiv 85/374, der blev vedtaget på grundlag af EØF-traktatens artikel 100 (EF-traktatens artikel 100, nu artikel 94 EF), har til formål at foretage en tilnærmelse af medlemsstaternes retsregler om producentens ansvar for skade forårsaget af en defekt ved hans produkt.

3 I henhold til dette direktivs artikel 1 er »[e]n producent [...] ansvarlig for skade, der forårsages af en defekt ved hans produkt«.

4 Samme direktivs artikel 3, stk. 3, bestemmer:

»Såfremt producenten af produktet ikke kan identificeres, anses enhver leverandør af produktet som dets producent, medmindre leverandøren inden for et rimeligt tidsrum oplyser skadelidte om producentens identitet eller om identiteten af den person, som har leveret produktet til ham. Det samme gælder, endog selv om producentens navn er angivet, for indførte produkter, der ikke angiver identiteten af den i stk. 2 omhandlede importør.«

5 Direktivets artikel 7 bestemmer, at producenten ikke er ansvarlig, hvis han beviser:

»[...]

d) at defekten skyldes, at produktet skal være i overensstemmelse med ufravigelige forskrifter udstedt af de offentlige myndigheder

e) at det på grundlag af den videnskabelige og tekniske viden på det tidspunkt, da han bragte produktet i omsætning, ikke var muligt at opdage defekten

[...]«

6 Artikel 9, stk. 1, i direktiv 85/374 definerer ordet »skade« i artikel 1, således at der herved forstås:

»[...]

b) skade på eller ødelæggelse af en anden ting end selve det defekte produkt, med fradrag af en selvrisiko på 500 [EUR], forudsat at den pågældende ting

i) er af en art, som sædvanligvis er beregnet til privat brug eller fortæring

og

ii) hovedsagelig er anvendt af skadelidte til privat brug eller med henblik på privat fortæring«.

Dommen i sagen Kommissionen mod Frankrig

7 I domskonklusionen i dommen i sagen Kommissionen mod Frankrig udtalte og bestemte Domstolen, at:

Den Franske Republik har tilsidesat sine forpligtelser i henhold til direktivets artikel 9, stk. 1, litra b), henholdsvis artikel 3, stk. 3, og artikel 7,

— ved i artikel 1386-2 i den franske code civil at medtage skader under 500 EUR

— ved i samme lovs artikel 1386-7, stk. 1, at bestemme, at forhandleren af et defekt produkt i alle tilfælde er ansvarlig i samme omfang som producenten, og

— ved i lovens artikel 1386-12, stk. 2, at bestemme, at producenten skal bevise, at han har truffet egnede foranstaltninger til at afværge følgerne af et defekt produkt, for at han kan påberåbe sig ansvarsfritagelsesgrundene i direktivets artikel 7, litra d) og e).

Den administrative procedure

8 Da Kommissionen fandt, at Den Franske Republik ikke havde truffet de nødvendige foranstaltninger for at efterkomme dommen i sagen Kommissionen mod Frankrig, fremsendte den en åbningsskrivelse den 20. februar 2003 i medfør af artikel 228 EF til denne medlemsstat, idet den opfordrede Den Franske Republik til at fremsætte sine bemærkninger inden to måneder fra modtagelsen af skrivelsen.

9 Ved en skrivelse af 27. juni 2003 fremsendte de franske myndigheder til Kommissionen de ændringer af code civil, som påtænktes gennemført for at bringe traktatbruddet til ophør, og som skulle undergives behandling i det franske parlament.

10 Den 11. juli 2003 fremsendte Kommissionen en begrundet udtalelse til Den Franske Republik, hvori den opfordrede den til at træffe de nødvendige foranstaltninger til at sikre opfyldelsen af dommen i sagen Kommissionen mod Frankrig inden to måneder.

11 Som svar på denne udtalelse præciserede de franske myndigheder i en skrivelse af 9. september 2003, at på grund af en ophobning i parlamentets kalender var de forslag til ændring af lovgivningen, som tidligere var blevet fremsendt til Kommissionen, endnu ikke blevet behandlet af parlamentet, selv om de var blevet vedtaget inden for rammerne af en interministeriel aftale og efter høring af de økonomiske interesseorganisationer. De franske myndigheder tilføjede, at Kommissionen ville blive underrettet snarest muligt om tidspunktet for vedtagelsen af disse ændringer.

12 Da Kommissionen fandt, at Den Franske Republik ikke havde sikret opfyldelsen af dommen i sagen Kommissionen mod Frankrig, har den besluttet at anlægge nærværende sag.

Den udvikling, der har fundet sted under den foreliggende sag

13 I sit svarskrift har den franske regering støttet sig på, at parlamentet vedtog lov nr. 2004-1343 af 9. december 2004 om forenkling af lovgivningen (JORF af 10.12.2004, s. 20857, herefter »loven af 2004«), hvis artikel 29 bestemmer:

»I. Code civil ændres således:

Nr. 1. Artikel 1386-2 affattes således:

»Art. 1386-2. — Bestemmelserne i dette afsnit finder anvendelse på erstatning for tab som følge af personskade.

Bestemmelserne finder ligeledes anvendelse på erstatning for tab, som overstiger et vist beløb, der vil blive fastsat ved dekret, som følge af skade på en anden ting end det defekte produkt.«

Nr. 2. Artikel 1386-7, stk. 1, affattes således:

»En sælger, udlejer, undtagen en leasingvirksomhed eller en udlejer, der må sidestilles med en leasingvirksomhed, eller enhver anden erhvervsdrivende leverandør er kun ansvarlig for defekter i et produkts sikkerhed under samme betingelser som producenten, såfremt producentens identitet ikke kan fastslås.«

Nr. 3. Artikel 1386-12, stk. 2, ophæves.

[...]«

14 Den 23. februar 2005 fremsendte den franske regering til Kommissionen og til Domstolen en kopi af dekret nr. 2005-113 af 11. februar 2005, vedtaget på grundlag af artikel 1386-2 i code civil (JORF af 12.2.2005, s. 2408, herefter »dekretet af 2005«), som i artikel 1 bestemmer:

»Beløbet som omhandlet i artikel 1386-2 i code civil fastsættes til 500 EUR.«

15 I en skrivelse af 15. april 2005 til Domstolen, som ligeledes blev bragt til den franske regerings kundskab, oplyste Kommissionen, at den fandt, at de ændringer, der således var blevet vedtaget ved loven af 2004 og dekretet af 2005, sikrede, at den franske lovgivning blev bragt i overensstemmelse med artikel 7 og artikel 9, stk. 1, litra b), i direktiv 85/374. Følgelig meddelte Kommissionen, at den havde til hensigt at frafalde sit søgsmål for så vidt angår påstanden om, at det fastslås, at Den Franske Republik ikke havde iagttaget sin pligt til at opfylde dommen i sagen Kommissionen mod Frankrig for så vidt angår disse to bestemmelser i nævnte direktiv.

16 Derimod præciserede Kommissionen i samme skrivelse, at den mente, at loven af 2004 ikke fuldt ud sikrede opfyldelsen af nævnte dom for så vidt angår gennemførelsen af artikel 3, stk. 3, i direktiv 85/374, hvorfor Kommissionen fastholder sit søgsmål på dette punkt, samtidig med at påstandens rækkevidde afgrænses tilsvarende.

17 Kommissionen oplyste desuden i nævnte skrivelse, at på grund af den delvise opfyldelse af dommen i sagen Kommissionen mod Frankrig, der således var foretaget, ville den nedsætte størrelsen af den bøde, som den oprindeligt havde foreslået Domstolen.

18 I overensstemmelse med nævnte skrivelse, hvis indhold blev gentaget af Kommissionen under retsmødet, lyder Kommissionens påstande nu således:

— Det fastslås, at Den Franske Republik har tilsidesat sine forpligtelser i henhold til artikel 228, stk. 1, EF, idet den ikke har vedtaget visse foranstaltninger, der er nødvendige til opfyldelse af dommen i sagen Kommissionen mod Frankrig, der vedrørte ukorrekt gennemførelse af direktiv 85/374, og nærmere bestemt idet den fortsat lægger til grund, at forhandleren af et defekt produkt er ansvarlig på

samme måde som producenten, når sidstnævntes identitet ikke kan fastslås, selv om forhandleren inden for et rimeligt tidsrum har oplyst skadelidte om identiteten af den person, som har leveret produktet til ham.

— Den Franske Republik tilpligtes at betale en tvangsbøde på 13 715 EUR pr. dags forsinkelse med hensyn til opfyldelsen af nævnte dom fra den dag, hvor der afsiges dom i den foreliggende sag.

19 Under hensyn til det delvise frafald, der følger af Kommissionens nye påstande, og til den nedsættelse af tvangsbødens størrelse, som den har foreslået, har Den Franske Republik i en skrivelse af 27. maj 2005 til Domstolen anført, at den mener, at det delvise klagepunkt, som Kommissionen har fastholdt, reelt udgør et nyt klagepunkt. Nævnte medlemsstat har af denne grund gentaget sin anmodning om at afgive mundtlig forklaring for Domstolen under et retsmøde.

Om det hævdede traktatbrud

Indledende bemærkninger

20 Det bemærkes indledningsvis, at det relevante tidspunkt for bedømmelsen af, om der foreligger et traktatbrud i medfør af artikel 228 EF, er udløbet af fristen, der er fastsat i den begrundede udtalelse, der er fremsat i medfør af denne bestemmelse (jf. dom af 12.7.2005, sag C-304/02, Kommissionen mod Frankrig, Sml. I, s. 6263, præmis 30).

21 Da Kommissionen ligeledes har nedlagt påstand om, at det pålægges Den Franske Republik at betale en tvangsbøde, må det endvidere fastslås, om det påtalte traktatbrud har varet ved indtil Domstolens undersøgelse af de faktiske omstændigheder (jf. i denne retning dommen af 12.7.2005 i sagen Kommissionen mod Frankrig, præmis 31).

22 I det foreliggende tilfælde er det ubestridt, at på datoen for udløbet af den frist, der var fastsat i den begrundede udtalelse af 11. juli 2003, havde Den Franske Republik endnu ikke truffet nogen foranstaltninger, som indebar en opfyldelse af dommen af 25. april 2002 i sagen Kommissionen mod Frankrig.

23 Kommissionen har i det foreliggende tilfælde frafaldet en del af sit søgsmål, for så vidt som den herved ønskede fastslået, at nævnte dom ikke var blevet opfyldt for så vidt angår vedtagelsen af foranstaltninger, som var egnede til at bringe den franske lovgivning i overensstemmelse med artikel 7 og artikel 9, stk. 1, litra b), i direktiv 85/384.

24 Hvad angår det klagepunkt, som vedrører de nødvendige foranstaltninger, der skal træffes for at efterkomme samme dom for så vidt angår dette direktivs artikel 3, stk. 3, har Kommissionen, således som det fremgår af denne doms præmis 18, gjort gældende, at Den Franske Republik ikke har truffet visse egnede foranstaltninger for at sikre opfyldelsen af dommen af 25. april 2002 i sagen Kommissionen mod Frankrig, idet den fortsat betragter forhandleren af et defekt produkt som ansvarlig i samme omfang som producenten, når sidstnævnte ikke kan identificeres, selv om forhandleren inden for et rimeligt tidsrum har oplyst skadelidte om identiteten af den person, som har leveret produktet til ham.

Formaliteten

Den Franske Republiks argumenter

25 I sin skrivelse af 27. maj 2005 og under retsmødet har den franske regering gjort gældende, at en sådan omformulering under sagen af Kommissionens påstande skal anses for at være en ny påstand, således at sagen ikke kan antages til realitetsbehandling.

26 Det fremgår nærmere bestemt af såvel præmis 36 i dommen af 25. april 2002 i sagen Kommissionen mod Frankrig som af Kommissionens stævning og replik, der blev indgivet under proceduren forud for afsigelsen af den dom, at denne institution under denne procedure havde begrænset sig til at kritisere det forhold, at Den Franske Republik ikke i sin lovgivning havde fastsat bestemmelse om, at leverandørens ansvar først indtrådte subsidiært i forhold til producenten, og først når sidstnævntes identitet fortsat er ukendt.

27 Kommissionen har derimod aldrig inden for rammerne af nævnte sag foreholdt Den Franske Republik at have tilsidesat sine forpligtelser i medfør af artikel 3, stk. 3, i direktiv 85/374 ved ikke udtrykkeligt at udelukke et ansvar for leverandøren, når sidstnævnte har meddelt skadelidte navnet på hans egen leverandør.

28 Det følger heraf, at et sådant traktatbrud ikke blev fastslået af Domstolen i dommen af 25. april 2002 i sagen Kommissionen mod Frankrig, således som det i øvrigt også fremgår af denne doms konklusion, hvori det blot fastslås, at Den Franske Republik har tilsidesat sine forpligtelser, fordi den i sin lovgivning havde fastsat bestemmelse om, at forhandleren af et defekt produkt »i alle tilfælde« er ansvarlig i samme omfang som producenten.

29 Under disse omstændigheder kan Kommissionens påstand, som den har nedlagt inden for rammerne af den foreliggende sag, hvorved den ønsker fastslået, at nævnte dom ikke er blevet opfyldt, med den nye formulering, der er gengivet i denne doms præmis 18, ikke antages til realitetsbehandling. Ifølge den franske regering sikrede vedtagelsen af loven af 2004 derimod en fuldstændig opfyldelse af dommen af 25. april 2002 i sagen Kommissionen mod Frankrig for så vidt angår artikel 3, stk. 3, i direktiv 85/374, eftersom denne lov har til virkning at sikre, at forhandleren af et defekt produkt nu ikke længere er ansvarlig »i alle tilfælde« i samme omfang som producenten.

30 Den franske regering har videre gjort gældende, at det nye klagepunkt, som Kommissionen således har fremsat, ligeledes må afvises, fordi Kommissionen ikke i tide oplyste Den Franske Republik om, at den ændrede formulering af artikel 1386-7 i code civil, som var blevet fremlagt for den i form af et udkast under den administrative procedure, ikke ville bringe det påtalte traktatbrud til ophør.

31 Ifølge denne regering påhvilede det Kommissionen, i overensstemmelse med pligten til loyalt samarbejde i medfør af artikel 10 EF, hurtigst muligt at underrette Den Franske Republik om sine eventuelle indsigelser mod de nye bestemmelser, som den havde til hensigt at vedtage. Et af formålene med den administrative procedure er netop at gøre det muligt for den berørte medlemsstat hurtigst muligt at sikre fuld overensstemmelse med fællesskabsretten.

Domstolens bemærkninger

32 I denne forbindelse skal det indledningsvis bemærkes, at Domstolen i domskonklusionen i dommen af 25. april 2002 i sagen Kommissionen mod Frankrig fastslog, at Den Franske Republik har tilsidesat sine forpligtelser i henhold til artikel 3, stk. 3,

direktiv 85/374 ved i code civils artikel 1386-7, stk. 1, at bestemme, at forhandleren af et defekt produkt i alle tilfælde er ansvarlig i samme omfang som producenten.

33 Uafhængigt af hvordan Kommissionen nærmere bestemt har kunnet formulere sine anbringender til støtte for sit søgsmål, fremgår det af Domstolens konklusion, at den gældende franske lovgivning ikke fritog leverandøren for det ansvar, som sædvanligvis påhviler producenten, i nogen af de tilfælde, hvor artikel 3, stk. 3, i direktiv 85/374 indeholder bestemmelse om en sådan fritagelse.

34 Domstolens konklusion omfattede bl.a. det tilfælde, hvor en sådan ansvarsfritagelse af forhandleren følger af den omstændighed, at han inden for et rimeligt tidsrum har oplyst skadelidte om identiteten af den person, som har leveret produktet til ham.

35 Kommissionen kunne desuden frit begrænse rækkevidden af det traktatbrud, som den ønsker fastslået i overensstemmelse med artikel 228 EF, således at der tages hensyn til de foranstaltninger med henblik på den delvise opfyldelse af dommen af 25. april 2002 i sagen Kommissionen mod Frankrig, som blev truffet under den foreliggende sag for Domstolen.

36 Eftersom Kommissionen i det foreliggende tilfælde således — i overensstemmelse med det i denne doms præmis 22 fastslåede — med rette kunne nedlægge påstand om, at Den Franske Republik har tilsidesat sine forpligtelser efter artikel 228, stk. 1, EF, fordi den ikke på tidspunktet for udløbet af den frist, der var fastsat i den begrundede udtalelse, havde vedtaget bestemmelse om ansvarsfritagelse for leverandører i nogen af de tilfælde, der er nævnt i artikel 3, stk. 3, i direktiv 85/374, kan nævnte institution ikke kritiseres for at formulere en påstand, der kun omfatter et enkelt af disse tilfælde, fordi denne medlemsstat havde truffet delvise foranstaltninger til opfyldelse af dommen af 25. april 2002 i sagen Kommissionen mod Frankrig (jf., analogt, dom af 5.5.1993, sag C-174/91, Kommissionen mod Belgien, Sml. I, s. 2275, præmis 8-12).

37 Som det fremgår af Domstolens praksis, kan kravet om, at genstanden for en sag anlagt i medfør af artikel 226 EF afgrænses af den administrative procedure, ikke indebære, at der under alle omstændigheder skal være fuldstændigt sammenfald mellem konklusionen i den begrundede udtalelse og påstandene i stævningen, når sagsgenstanden ikke er blevet udvidet eller ændret, men tværtimod blot er blevet begrænset. Domstolen har på dette grundlag bl.a. fastslået, at såfremt der er gennemført ændringer i lovgivningen under den administrative procedure, kan søgsmålet angå nationale retsforskrifter, som ikke er identiske med dem, der er omhandlet i den begrundede udtalelse (jf. bl.a. dom af 1.2.2005, sag C-203/03, Kommissionen mod Østrig, Sml. I, s. 935, præmis 29).

38 Intet er til hinder for, at det skulle forholde sig på samme måde, når en sådan ændring af lovgivningen er gennemført efter anlæggelsen af et søgsmål, og når det klagepunkt, som Kommissionen har fastholdt, nødvendigvis var en del af klagepunktet om, at Domstolens dom på ingen måde er blevet opfyldt (jf. analogt, vedrørende artikel 226 EF, dom af 16.6.2005, sag C-456/03, Kommissionen mod Italien, Sml. I, s. 5335, præmis 40).

39 Ved under sagen at overføre sine klagepunkter, som den havde fremsat mod den tidligere version af code civils artikel 1386-7, som lå til grund for traktatbruddet, der blev fastslået ved dommen af 25. april 2002 i sagen Kommissionen mod Frankrig, mod den nye version af nævnte artikel, der er trådt i stedet for den tidligere under den foreliggende retssag, har Kommissionen ikke ændret sagens genstand (jf. analogt, vedrørende artikel 226 EF, dom af 5.7.1990, sag C-42/89, Kommissionen mod Belgien, Sml. I, s. 2821, præmis 11).

40 Det ville hverken tjene den sagsøgte medlemsstats interesser eller hensynet til en ordnet retspleje ikke at antage klagepunktet til realitetsbehandling i et sådant tilfælde, fordi det ville medføre, at Kommissionen i givet fald mod sin vilje ville fastholde hele det oprindeligt fremsatte klagepunkt.

41 For det andet kan spørgsmålet om, hvorvidt Kommissionens således omformulerede klagepunkt kan antages til realitetsbehandling, desuden ikke ændres af den omstændighed, at Kommissionen — selv om den under den administrative procedure blev underrettet om, at Den Franske Republik havde til hensigt at vedtage den bestemmelse, som senere blev vedtaget som ny artikel 1386-7 i code civil — ikke meddelte denne medlemsstat, at en sådan national bestemmelse ikke sikrede en korrekt gennemførelse af artikel 3, stk. 3, i direktiv 85/374, fordi den ikke indeholder bestemmelse om ansvarsfritagelse for leverandøren, når denne inden for en rimelig frist har oplyst skadelidte om identiteten af den person, som har leveret produktet til ham.

42 Denne omstændighed har nemlig ikke gjort det umuligt for Den Franske Republik at bringe det af Domstolen forud fastslåede traktatbrud til ophør og har ikke grebet ind i denne medlemsstats ret til forsvar, ligesom den heller ikke har haft betydning for afgrænsningen af den sag, som Kommissionen ved indgivelse af stævningen indbragte for Domstolen.

43 Det skal desuden bemærkes, at proceduren i artikel 228 EF er baseret på en objektiv konstatering af, at en medlemsstat har tilsidesat sine forpligtelser (dommen af 12.7.2005 i sagen Kommissionen mod Frankrig, præmis 44).

44 Det følger af ovenstående, at Kommissionens klagepunkt, der er blevet omformuleret under sagen, kan antages til realitetsbehandling.

Realiteten

Den Franske Republiks argumenter

45 Den franske regering har vedrørende realiteten gjort gældende, at den omstændighed, at den nye version af code civils artikel 1386-7 ikke udtrykkeligt fritager leverandøren for det ansvar, der sædvanligvis påhviler producenten i det tilfælde, hvor denne leverandør inden for en rimelig frist har oplyst skadelidte om identiteten af den person, som har leveret produktet til ham, ikke udgør en tilsidesættelse af pligten til at gennemføre artikel 3, stk. 3, i direktiv 85/384.

46 Adspurgt under retsmødet om rækkevidden af nævnte bestemmelse i code civil gjorde den franske regering gældende, dels at det følger af Domstolens retspraksis, at en ordret gennemførelse af en direktivtekst ikke er påkrævet i alle tilfælde, dels at muligheden for en leverandør for at oplyse skadelidte om identiteten af den person, som har leveret produktet til ham, i praksis kun vil have en meget underordnet rolle, når producenten selv fortsat er ukendt, og at leverandøren i et sådant tilfælde desuden vil kunne adcitere sin egen leverandør.

Domstolens bemærkninger

47 I denne forbindelse skal det fastslås, at den nye version af artikel 1386-7, der blev indsat i code civil ved loven af 2004, ikke har sikret den fulde opfyldelse af dommen af 25. april 2002 i sagen Kommissionen mod Frankrig, som bl.a. omfatter pligten til at fritage leverandøren for det ansvar, der sædvanligvis påhviler producenten i alle de tilfælde, hvor artikel 3, stk. 3, i direktiv 85/384 indeholder bestemmelse om en sådan fritagelse.

48 I denne forbindelse bemærkes, at det følger af fast retspraksis, at hver medlemsstat skal gennemføre direktiver på en måde, som fuldt ud opfylder kravene om, at den retstilstand, som fællesskabslovgiver tilsigter med direktiverne, af hensyn til de berørte personer i medlemsstaterne skal være klar og sikker. Direktivbestemmelser skal derfor gennemføres ved bestemmelser, hvis bindende virkning er uomtvistelig, og som er tilstrækkelig specifikke, bestemte og klare (jf. bl.a. dom af 18.10.2001, sag C-354/99, Kommissionen mod Irland, Sml. I, s. 7657, præmis 27). Bestemmelser, der har til formål at sikre gennemførelsen af et direktiv, skal således bl.a. skabe en retlig situation, der er tilstrækkelig præcis, klag og gennemskuelig, således at borgerne sættes i stand til at få fuldt kendskab til deres rettigheder og i givet fald til at håndhæve disse rettigheder ved en national domstol (jf. bl.a. dom af 28.2.1991, sag C-131/88, Kommissionen mod Tyskland, Sml. I, s. 825, præmis 6).

49 I denne forbindelse skal det bemærkes, at det fremgår af den klare og præcise ordlyd af artikel 3, stk. 3, i direktiv 85/378, at denne bestemmelse har til formål at give skadelidte visse rettigheder, som de selv kan gøre gældende over for leverandører på de præcise betingelser, som er fastsat i bestemmelsen. Modsvarende opstiller samme bestemmelse tilsvarende pligter, der ligeledes er præcise og veldefinerede, for nævnte leverandører.

50 Denne bestemmelse foreskriver nærmere bestemt, at leverandøren ikke kan pålægges det ansvar, der påhviler producenten i medfør af direktiv 85/374, når han inden for en rimelig frist har oplyst skadelidte om identiteten af den person, som har leveret produktet til ham.

51 I det foreliggende tilfælde er det ubestridt, at en sådan ansvarsfritagelse ikke fremgår af ordlyden af den nye version af artikel 1386-7 i code civil. Det følger heraf, at en sådan bestemmelse ikke sikrer en fuldstændig gennemførelse af artikel 3, stk. 3, i direktiv 85/374.

52 Hvad angår den franske regerings argument, hvorefter den manglende ansvarsfritagelse for leverandøren i det tilfælde, hvor denne har oplyst skadelidte om identiteten af den person, som har leveret produktet til ham, ikke vil have de store praktiske konsekvenser og derfor ikke indebærer en tilsidesættelse af direktivet, er det tilstrækkeligt at bemærke, at selv hvis dette forhold kunne bevises, udgør den manglende iagttagelse af en pligt i medfør af en fællesskabsbestemmelse i sig selv et traktatbrud, og det forhold, at tilsidesættelsen ikke har haft skadelige virkninger, er irrelevant (jf. bl.a. dom af 21.1.1999, sag C-150/97, Kommissionen mod Portugal, Sml. I, s. 259, præmis 22).

53 Således som det endvidere fremgår af præmis 40 i dommen af 25. april 2002 i sagen Kommissionen mod Frankrig, har Domstolen tidligere fastslået, at den mulighed, der efter den tidligere version af code civils artikel 1386-7 blev givet leverandøren for at adcitere producenten, ville føre til flere søgsmål i samme sag, hvilket det direkte søgsmål, som skadelidte under de betingelser, der er fastsat i artikel 3, stk. 3, i direktiv 85/374, kan anlægge mod producenten, netop har til formål at afværge. Det samme ræsonnement gælder for så vidt angår muligheden for leverandøren for at adcitere sin egen leverandør inden for rammerne af den ordning, der er indført med den nye version af nævnte artikel 1386-7.

54 Det følger heraf, at sidstnævnte bestemmelse ikke indebærer en fuldstændig gennemførelse af artikel 3, stk. 3, i direktiv 85/374, og at den derfor ikke har gjort det muligt fuldt ud at opfylde dommen af 25. april 2002 i sagen Kommissionen mod Frankrig.

55 I lyset af ovenstående skal det fastslås, at Den Franske Republik har tilsidesat sine forpligtelser i henhold til artikel 228 EF, idet den ikke har truffet foranstaltninger til fuldstændig opfyldelse af dommen af 25. april 2002 i sagen Kommissionen mod Frankrig, for så vidt angår gennemførelsen af artikel 3, stk. 3, i direktiv 85/374, idet den fortsat betragter leverandøren af et defekt produkt som ansvarlig i samme omfang som producenten, når sidstnævnte ikke kan identificeres, selv om

leverandøren inden for en rimelig frist har oplyst skadelidte om identiteten af den person, som har leveret produktet til ham.

56 Da det således er blevet fastslået, at det traktatbrud, der er gjort gældende over for Den Franske Republik, ikke er ophørt på tidspunktet for Domstolens vurdering af de faktiske omstændigheder, skal der tages stilling til Kommissions forslag om fastsættelse af en tvangsbøde.

Om den økonomiske sanktion

57 Da der er tale om et således identificeret traktatbrud, har Kommissionen, som det fremgår af denne doms præmis 18, nedlagt påstand om, at Den Franske Republik tilpligtes at betale en tvangsbøde på 13 715 EUR pr. dags forsinkelse med hensyn til fuldstændig opfyldelse af dommen af 25. april 2002 i sagen Kommissionen mod Frankrig fra den dag, hvor der afsiges dom i den foreliggende sag.

58 I denne forbindelse tilkommer det Domstolen i hver enkelt sag ud fra sagens konkrete omstændigheder at bedømme, hvilke økonomiske sanktioner der skal fastsættes (dommen af 12.7.2005 i sagen Kommissionen mod Frankrig, præmis 86).

59 Det skal ligeledes bemærkes, at den procedure, der er fastsat i artikel 228, stk. 2, EF, har til formål at tilskynde en forsømmelig medlemsstat til at opfylde en dom i en traktatbrudssag og dermed sikre denne medlemsstats effektive anvendelse af fællesskabsretten. De i bestemmelsen hjemlede foranstaltninger, nemlig det faste

beløb og tvangsbøden, har begge dette samme formål (dommen af 12.7.2005 i sagen Kommissionen mod Frankrig, præmis 80).

60 En dom, hvorved det pålægges at betale en tvangsbøde og/eller et fast beløb, har ikke til formål at erstatte et tab, som den pågældende medlemsstat måtte have forvoldt, men skal pålægge denne et økonomisk pres, der tilskynder den til at bringe det fastslåede traktatbrud til ophør. De pålagte økonomiske sanktioner skal følgelig fastsættes under hensyn til den grad af pression, der er nødvendig for at få den pågældende medlemsstat til at ændre sin adfærd (dommen af 12.7.2005 i sagen Kommissionen mod Frankrig, præmis 91).

61 Når Domstolen udøver sit skøn, tilkommer det den at fastsætte tvangsbøden således, at denne på den ene side er afpasset efter omstændighederne og på den anden side er proportional med det fastslåede traktatbrud såvel som med den pågældende medlemsstats betalingsevne (jf. bl.a. dommen af 12.7.2005 i sagen Kommissionen mod Frankrig, præmis 103).

62 Under denne synsvinkel, og som det er foreslået af Kommissionen i dens meddelelse af 28. februar 1997 om metoden til beregning af tvangsbøder efter artikel [228] i EF-traktaten (EFT C 63, s. 2), er de grundkriterier, der skal tages i betragtning for at sikre tvangsbødens egenskab af tvangsmiddel med henblik på en ensartet og effektiv anvendelse af fællesskabsretten, i princippet overtrædelsens varighed, dens grad af grovhed og den pågældende medlemsstats betalingsevne. Ved anvendelsen af disse kriterier skal der særligt tages hensyn til den manglende opfyldelses konsekvenser for private og offentlige interesser samt til den uopsættelighed, der er i at foranledige den pågældende medlemsstat til at overholde sine forpligtelser (jf. bl.a. dommen af 12.7.2005 i sagen Kommissionen mod Frankrig, præmis 104).

63 I det foreliggende tilfælde tilkommer det Domstolen under hensyn til den grad af pression, der er nødvendig for at få den pågældende medlemsstat til at sikre den faktiske opfyldelse af dommen af 25. april 2002 i sagen Kommissionen mod Frankrig, at fastsætte de egnede økonomiske sanktioner.

64 Under hensyn til sagens omstændigheder skal det for det første fastslås, at betaling af en tvangsbøde udgør et egnet middel, og at pålæggelse af et fast beløb ikke forekommer passende.

65 Hvad for det andet angår tilsidesættelsens grovhed og nærmere bestemt konsekvenserne af den manglende opfyldelse af dommen for private og offentlige interesser skal det fastslås, således som Kommissionen selv har anerkendt i sin skrivelse af 15. april 2005 og under retsmødet, at traktatbruddet efter vedtagelse af loven af 2004 og af dekretet af 2005 ikke er særligt groft, selv om det naturligvis er vigtigt, at Den Franske Republik hurtigst muligt bringer det til ophør i overensstemmelse med den forpligtelse, der påhviler den i medfør af artikel 228, stk. 1, EF.

66 De tilfælde, hvor der fortsat kan bestå et ansvar for leverandøren i strid med bestemmelserne i artikel 3, stk. 3, i direktiv 85/374, er blevet væsentligt reduceret efter vedtagelsen af den nye version af artikel 1386-7 i code civil, således at det ikke kan gøres gældende, at der fortsat består et alvorligt indgreb i direktivets formål eller i offentlige eller private interesser.

67 Under disse omstændigheder er koefficienten på 1 (på en skala fra 1-20) som foreslået af Kommissionen et passende udtryk for overtrædelsens grovhed på tidspunktet for Domstolens vurdering af de faktiske omstændigheder.

68 Hvad for det tredje angår koefficienten for overtrædelsens varighed skal det derimod fastslås, at Kommissionen indstilling om, at denne fastsættes til 1,3 (på en skala fra 1-3), ikke kan tages til følge.

69 Kommissionen har gjort gældende, at denne koefficient er fastsat på grundlag af en ny metode til beregning, som blev fastslået af denne institution under sit møde den 2. april 2001, og som bestemmer, at koefficienten for overtrædelsens varighed beregnes med udgangspunkt i 0,10 pr. måned regnet fra den syvende måned fra afsigelsen af den ikke opfyldte dom, med et maksimum på 3. Eftersom der er forløbet 19 måneder mellem dommen af 25. april 2002 i sagen Kommissionen mod Frankrig og Kommissionens beslutning af 16. december 2003 om at anlægge den foreliggende sag, har sidstnævnte foreslået, at koefficienten vedrørende overtrædelsens varighed fastsættes til 1,3.

70 Det bemærkes, at selv om retningslinjer som dem, der er indeholdt i de meddelelser, som Kommissionen har offentliggjort, ganske vist faktisk medvirker til at sikre gennemsigtigheden, forudsigeligheden og retssikkerheden af Kommissionens handlinger, står det dog fast, at udøvelsen af den kompetence, der er tillagt Domstolen ved artikel 228, stk. 2, EF, ikke er betinget af, at Kommissionen vedtager sådanne regler, som under alle omstændigheder ikke kan binde Domstolen (jf. bl.a. dommen af 12.7.2005 i sagen Kommissionen mod Frankrig, præmis 85). Dette gælder navnlig for så vidt angår den relevante skala for koefficienten vedrørende overtrædelsens varighed og kriterierne for fastsættelsen af nævnte koefficient.

71 Nævnte koefficient skal endeligt fastsættes af Domstolen. Til dette formål skal der tages hensyn til overtrædelsens varighed med henvisning til det tidspunkt, hvor Domstolen har vurderet de faktiske omstændigheder, og ikke til det tidspunkt, hvor sagen blev indbragt for den af Kommissionen, idet Domstolens skønskompetence desuden ikke er begrænset af den skala fra 1-3, som Kommissionen har foreslået.

72 I det foreliggende tilfælde er det ubestridt, at opfyldelsen af dommen af 25. april 2002 i sagen Kommissionen mod Frankrig kun forudsatte vedtagelse af visse gennemførelsesforanstaltninger i national ret, som i øvrigt var klart afgrænsede.

73 Det skal fastslås, at uanset den delvise opfyldelse af dommen af 25. april 2002 i sagen Kommissionen mod Frankrig, som i sig selv skete på et sent tidspunkt, har Den Franske Republiks undladelse af at iagttage sin pligt til at sikre den fuldstændige opfyldelse af nævnte dom varet ved i en betydelig periode, idet der er forløbet næsten fire år siden afsigelsen af dommen.

74 Under disse omstændigheder er en koefficient på 3 mere egnet til at tage hensyn til overtrædelsens varighed.

75 For det fjerde er Kommissionens forslag om at multiplicere et grundbeløb med en koefficient på 21,1, der er baseret på Den Franske Republiks bruttonationalprodukt og på det antal stemmer, den råder over i Rådet for Den Europæiske Union, et passende udtryk for denne medlemsstats betalingsevne, samtidig med at der opretholdes en rimelig forskel mellem de forskellige medlemsstater (jf. bl.a. dommen af 12.7.2005 i sagen Kommissionen mod Frankrig, præmis 109).

76 Ved at multiplicere grundbeløbet på 500 EUR med koefficienterne 21,1 (for betalingsevnen), 1 (for overtrædelsens grovhed) og 3 (for overtrædelsens varighed) fremkommer et beløb på 31 650 EUR pr. dags forsinkelse.

77 Hvad for det femte angår fastlæggelsen af tvangsbødeperioden er det i sager som den foreliggende, der drejer sig om opfyldelse af en dom afsagt af Domstolen, der forudsætter en lovgivningsændring, passende at anvende tvangsbøde i form af dagsbøder.

78 Under hensyn til alle disse bemærkninger bør Den Franske Republik pålægges at betale Kommissionen, på kontoen »Det Europæiske Fællesskabs egne indtægter«, en tvangsbøde på 31 650 EUR pr. dags forsinkelse med iværksættelse af nødvendige foranstaltninger for at sikre den hele og fuldstændige opfyldelse af dommen af 25. april 2002 i sagen Kommissionen mod Frankrig, beregnet fra afsigelsen af denne dom og indtil den fuldstændige opfyldelse af nævnte dom af 25. april 2002.

Sagens omkostninger

79 I henhold til procesreglementets artikel 69, stk. 2, pålægges det den tabende part at betale sagens omkostninger, hvis der er nedlagt påstand herom. Det kan desuden i medfør af samme artikels stk. 5, første afsnit, på begæring af den hævende part bestemmes, at den anden part skal betale sagens omkostninger, hvis dette findes berettiget under hensyn til denne parts forhold.

80 I det foreliggende tilfælde har Den Franske Republik tabt sagen for så vidt angår det klagepunkt, som Kommissionen har fastholdt. Hvad angår sidstnævntes delvise frafald er det en følge af Den Franske Republiks delvise og forsinkede vedtagelse af foranstaltninger med henblik på opfyldelse af dommen af 25. april 2002 i sagen Kommissionen mod Frankrig.

81 Den Franske Republik bør derfor betale sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser udtaler og bestemmer Domstolen (Store Afdeling):

1) **Den Franske Republik har tilsidesat sine forpligtelser i henhold til artikel 228 EF, idet den ikke har truffet foranstaltninger til fuldstændig opfyldelse af dommen af 25. april 2002 i sagen Kommissionen mod Frankrig (sag C-52/00) for så vidt angår gennemførelsen af artikel 3, stk. 3, i Rådets direktiv 85/374/EØF af 25. juli 1985 om tilnærmelse af medlemsstaternes administrativt eller ved lov fastsatte bestemmelser om produktansvar, idet den fortsat betragter leverandøren af et defekt produkt som ansvarlig i samme omfang som producenten, når sidstnævnte ikke kan identificeres, selv om leverandøren inden for en rimelig frist har oplyst skadelidte om identiteten af den person, som har leveret produktet til ham.**

2) **Den Franske Republik betaler Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber, på kontoen »Det Europæiske Fællesskabs egne indtægter«, en tvangsbøde på 31 650 EUR pr. dags forsinkelse med iværksættelse af nødvendige foranstaltninger for at sikre den hele og fuldstændige opfyldelse af dommen af 25. april 2005 i sagen Kommissionen mod Frankrig, beregnet fra afsigelsen af nærværende dom og indtil den fuldstændige opfyldelse af nævnte dom af 25. april 2002.**

3) **Den Franske Republik betaler sagens omkostninger.**

Underskrifter